

Parazité

Roup dětský

Roup dětský je parazit vyskytující se zejména u jedinců v dětském věku, u kterých vyvolává onemocnění zvané enterobióza. Samičky roupa dětského vylézají z konečníku především v nočních hodinách a vylučují vajíčka do kožních záhybů okolo řitního otvoru. Pohyb roupu vyvolává především v noci svědění v oblasti konečníku. V důsledku toho dochází k poruchám spánku, přítomny mohou být také bolesti hlavy, neurózy, vyrážky způsobené iritací tkáně v okolí konečníku, syndrom nočního pomočování a celkové neprospívání organismu, výjimečně bolesti břicha.

Nákaza se šíří fekálně-orální cestou, což znamená, že nakažený jedinec roznáší vajíčka především znečištěnými rukama. Nakazit pak může opět sám sebe, nebo ostatní jedince buď přímo, nebo prostřednictvím infikovaných předmětů (hračky, jídlo, oblečení apod.). Proto je nejčastější šíření nákazy v dětských kolektivech, kde se vyskytuje pohromadě větší množství osob, a kde je obtížné kontrolovat dodržování základních hygienických návyků.

Účinnou léčbou je jediné farmakologická terapie. Prioritou je vždy navštívit svého lékaře, který navrhne nutná vyšetření a optimální léčbu. Doporučena jsou i některá další opatření, např. pravidelné mytí rukou, bylinné koupele, obměna spodního prádla během dne, desinfekce povrchů (zejména toalet) apod.

Z hlediska výživy se lze setkat s doporučením konzumovat česnek, skořici, kyselé zelí, dostatek zeleniny a omezit ve stravě cukr; nicméně jde pouze o podpůrnou léčbu, která problémy neřeší, naopak může dojít ke zbytečnému oddálení zahájení léčby a dalšímu šíření parazitů.

Tasemnice bezbranná a dlouhočlenná

Tasemnice je parazit dosahující délky 3–10 m, který způsobuje onemocnění zvané tenióza. Přítomnost dospělé tasemnice v organismu často nevykazuje typické symptomy. V ojedinělých případech se mohou vyskytovat tlak a bolesti břicha, zažívací potíže, průjemy, zácpy, nechutenství, nauzea, váhový úbytek nebo naopak zvýšená chuť k jídlu, únava. Častějším a někdy jediným příznakem je nález článků tasemnice (vzhled uvařených širokých nudlí) ve stolici. Onemocnění nejčastěji způsobuje tasemnice hovězí (bezbranná) a tasemnice vepřová (dlouhočlenná). Tasemnice v průběhu svého životního cyklu využívá meziphostitele, konkrétně hovězí skot (tasemnice bezbranná) a prasata (tasemnice dlouhočlenná). Kontaminací vody, půdy nebo trav pronikají vajíčka tasemnice do meziphostitele, kde se usazují ve svalech a vznikají boubele (přežívají i po porážce meziphostitele). Definitivním hostitelem dospělého stádia tasemnice je výhradně člověk, v jehož tenkém střevě se přichytí hlavička tasemnice a zhruba za 8–14 týdnů se vyvine dospělá tasemnice.

Boubele přítomné v hovězím nebo vepřovém masu zanikají při vysokých teplotách. K nákaze člověka tak dochází po konzumaci syrového nebo nedostatečně tepelně upraveného infikovaného masa hovězího nebo vepřového (např. tatarský biftek, krvavé burgery, steaky, grilovaná masa, kebab). Případně je možnost nákazy také konzumací zeleniny zalévané závadnou vodou. Prevencí je tak dostatečná tepelná úprava masa, případně předchozí zmrazení masa (–20 °C na několik dnů). V rámci prevence je dále doporučeno důkladné mytí zeleniny a ovoce a zamezení fekální kontaminace půdy, vody a potravy.

Doporučenou terapií teniózy je vždy farmakologická léčba, která účinně působí na tasemnice a dochází k jejich následnému vyloučení z organismu.

Tasemnice liščí

Tasemnice liščí (echinokok) je parazit, který způsobuje vzácné a poměrně vážné onemocnění zvané echinokokóza. U tohoto onemocnění je hostitelem liška nebo pes a člověk je pouze meziphostitelem. U člověka se tak po konzumaci vajíček ze stolice nakažené lišky nebo psa mohou vyskytovat v některých orgánech echinokokové zárodky ve formě cysty, která poškozuje dané orgány (nejčastěji játra, případně plíce nebo mozek). Symptomy záleží na lokaci a velikosti cyst. Klinické projevy pak mohou být bolesti břicha, neprospívání, žloutenka, bolest na hrudi, dušnost, kašel apod.

Člověk se tak může nakazit konzumací vajíček při kontaktu s infikovaným zvířetem, příjmem kontaminovaného nemytého ovoce (včetně lesních plodů) nebo zeleniny (hub), nebo manipulací s kontaminovanou půdou.

Preventivním opatřením je tak důkladně ovoce a zeleninu omývat a dodržovat základní hygienické návyky. Nicméně pravidelné odčervování domácích mazlíčků je základem.

Léčbou je vždy okamžitě vyhledání lékařské pomoci, následuje chirurgická léčba.

Škrkavka psí a kočičí

Škrkavka psí (*Toxocara canis*) a kočičí (*Toxocara cati*) je parazit způsobující jednu z nejčastějších parazitárních nemocí – toxokarózu. U tohoto onemocnění je člověk také pouze mezipřehostitelem, hostitelem jsou zejména psi a kočky. Proto je tato nemoc přenášena vajíčky ze stolice infikovaného psa nebo kočky prostřednictvím kontaminovaných předmětů, stravy nebo vody. U škrkavek psích a kočičích se z vajíčka vylíhne larva a putuje do orgánů (např. jater, plic, oka apod.), kde způsobuje problémy. Klinické projevy mohou být mnohdy nespecifické, evidovány jsou bolesti hlavy, břicha, oka, kloubů, zvýšená teplota, únava, ekzémy a kožní projevy, zhoršení zraku až oslepnutí, zvětšená játra, neurologické příznaky a řada dalších.

Člověk se může nakazit příjmem nedostatečně omyté a očištěné zeleniny nebo ovoce ze zahrádky, kde byla kontaminována půda či přímo surovina nakaženým zvířetem. Případně přímým kontaktem s infikovaným zvířetem. Přítomna může být také nákaza u dětí hrajících si na pískovišti, kam kočky s oblibou vykonávají svoji potřebu.

Prevencí je důsledná hygiena člověka, důkladné mytí zeleniny a ovoce a pravidelné vyšetřování a odčervování domácích zvířat, zejména psů a koček.

Účinnou terapií jsou antiparazitární medikamenty (tablety).

Toxoplasma gondii

Toxoplasma gondii je jednobuněčný parazit se složitým vývojovým cyklem, jehož konečným hostitelem jsou výlučně kočkovité šelmy (kočka, rys, ocelot, irbis). Kočka se nakazí pozřením kontaminovaného masa myši nebo ptáků, později ve střevech šelem dochází ke vzniku oocyst, které pak nakažení jedinci vylučují. Člověk se může infikovat buď přímo kontaktem s kočkou, nebo po pozření syrového masa (zejména králíčího a vepřového), případně kontaminovanými potravinami (nedostatečně omytá zelenina), vodou, znečištěnými předměty (např. při práci na zahradě, děti na pískovišti) apod.

Nákaza probíhá u zdravých jedinců většinou asymptomaticky (v 80–90 % případů), výjimečně se projeví krční lymfadenopatie, bolesti hlavy, horečka, malátnost, noční pocení apod. U jedinců s poruchou imunity (např. AIDS, hematologické malignity, transplantace kostní dřeně a orgánů, užívání imunosupresiv apod.) může dojít k vážným zdravotním následkům. Vysoce rizikové jsou zejména těhotné ženy, u kterých může onemocnění vážně poškodit plod.

V rámci preventivních opatření je možné doporučit důkladné dodržování hygienických zásad, omývat zeleninu a ovoce, pít ověřenou vodu a maso vždy důkladně tepelně zpracovat (povařit, propéct, mrazit minimálně 3 dny apod.).

Mgr. Kateřina Vokounová
nutriční terapeut